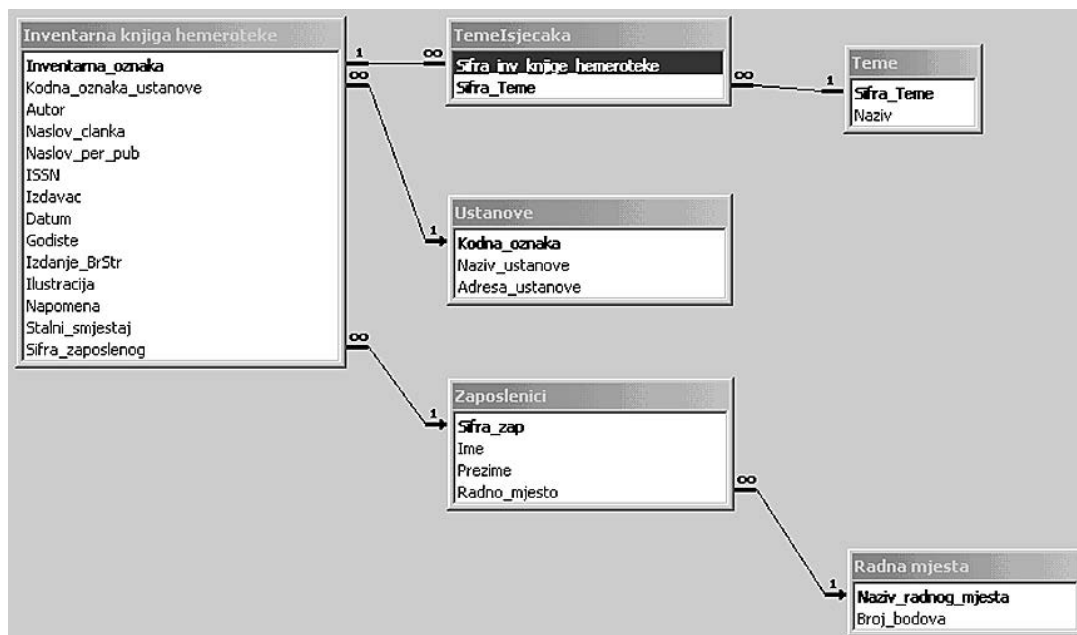

IZRADA INVENTARNE KNJIGE HEMEROTEKE U RAČUNALNOM OBLIKU

ŽELJKA SUŠIĆ □ Tiflološki muzej, Zagreb

sl.1. Shema relacija između tablica u bazi podataka hemeroteke

UVODNI DIO. U ovom radu bit će, na primjeru hemeroteke Tiflološkog muzeja, prikazan mogući način izrade inventarne knjige hemeroteke u računalnom obliku. Prema *Pravilniku o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi (NN 108/02)*, svi su muzeji obvezni prilagoditi način vođenja dokumentacije na način propisan *Pravilnikom...* Sadržaj i način vođenja muzejske dokumentacije određen je čl.1., a cilj vođenja dokumentacije je da se *...preko pregledno i sustavno obrađenih fondova pruži točna informacija o muzejskoj građi, njezinu stanju, izložbama, drugim manifestacijama i aktivnostima muzeja, te o povijesti muzeja sa stručnog i znanstvenog aspekta (čl.3.).*

sl.2. Prikaz dijela tablice Inventarna knjiga hemeroteke

Invj	Kodna oznaka	Autor	Naslov clanka	Naslov per pub
+	1 990.1.ZAG	Dimić Jasna	Knjige koje možete čuti	Novi Sisački tjednik
+	2 990.1.ZAG	Cindrić M.	Đaci sklapaju računala pa ih daruju invalidima	Jutarnji list
+	3 990.1.ZAG	(F)	Čip koji vraća nadu slijepima	Glas Slavonije
+	4 990.1.ZAG	Miklaušić Čeran Srđežana	Kako pomoći umjetnicima	Fokus
+	5 990.1.ZAG	Antić Sandra Viktorija	Uspjeh hrvatskoga Betlehema	Vjesnik
+	6 990.1.ZAG	S.F.	Svjetlost riječi izranja iz dubine tame	Glas Slavonije
+	7 990.1.ZAG	Ravić Davor	Investitor je trebao, a nije riješio problem ulaska invalida u kolicima	Glas Istre
+	8 990.1.ZAG	Mesarić S.	Slijepi i samouki pjevač navještao božićne radosti	Međimurske novine
+	9 990.1.ZAG	H	Predsjednik Mesić primio izaslanstvo saveza organizacija invalida Hrvatske	Jutarnji list
+	10 990.1.ZAG	Tačković Katica	Terapijsko jahanje - najbolja fizioterapija	Novi Sisački tjednik

HEMEROTEKA. Izraditi inventarnu knjigu hemeroteke u računalnom obliku zapravo je značilo kreirati bazu podataka koju će činiti podaci za identificiranje jedinice fonda i koji će sadržavati kategorije podataka propisanih *Pravilnikom*, te podatke vezane za teme značajne za naš muzej.

Odlučila sam se za računalnu bazu podataka jer sam nakon uvida u literaturu i konzultacija zaključila da drugi oblici pohranjivanja i upravljanja podacima za taj zadatak nisu primjenjivi. Primjerice, proračunske tablice (*spreadsheet* programi poput Microsoft Excela) imaju ograničenje u broju redaka, što je problem kad je u pitanju inventarna građa. Mogućnost jednostavnog razvrstavanja podataka, pretraživanja i definiranja različitih vrsta izvješća, te relacijske mogućnosti čine računalnu bazu podataka primjerenim rješenjem za ovu svrhu. Baza podataka *Hemeroteka* ostvarena je u Microsoftovom programu Access, koji je dio integralnog paketa Microsoft Office Professional. Izbor pravog softvera za određenu svrhu nije uvijek jednostavan, a pri odabiru je potrebno paziti na omjer uložena i dobivena, na veličinu baze podataka, broj korisnika, razinu sigurnosti itd. Tako su, primjerice, baze podataka

Strani ključ (foreign key) je pojam koji označava jedno ili više polja (stupaca) u tablici koja upućuju na polje (ili polja) primarnog ključa u drugoj tablici. Strani ključ pokazuje u kakvoj su vezi tablice. Podaci u primarnome i stranom ključu moraju biti jednaki, ali nazivi polja koja sadržavaju te podatke mogu se razlikovati. Polja: *Autor*, *Naslov_clanka*, ... , *Stalni_smjestaj* polja su u koje je moguće unijeti određeni podatak. Ovisno o vrsti podatka, definira se i vrsta polja. Posljednje je polje također strani ključ, i to *Sifra_zaposlenog*. Tom se šifrom, zapravo, određuje koji je kustos obradio isječak. Kako ne bismo svaki put unosili ime i prezime kustosa, osnovne podatke o zaposlenicima (kustosima) držimo u posebnoj tablici *Zaposlenici*, gdje su navedeni svi zaposlenici, a onda u tablici *Inventarna_knjiga_hemeroteke* zapišemo samo šifru. Veza strani ključ/primarni ključ osigurava da, primjerice u ispisu, točno znamo koji je kustos unio podatke (sl.1. prikazuje relacije među tablicama). Iako Pravilnik ne određuje teme koje se unose, za potrebe Tifloškog muzeja napravljena je još jedna tablica s nazivima tema. Na izbor tema utjecala je promjena društvenog uređenja (do 1991. teme su odražavale socijalističko društveno uređenje), poslanje Muzeja, primjena novih znanja iz muzejske i edukacijsko-rehabilitacijske znanosti, interdisciplinarnost tih znanosti, novi ustroj rada, Statut Muzeja koji pobliže određuje djelatnost uz *cjelokupnu problematiku hendikepiranosti*. (slika 4)

Određeni problem jest činjenica da za isječak možemo odrediti jednu ili, katkad, više tema, pa nam onda jedan redak u tablici *Inventarna knjiga hemeroteke* ne bi bio dovoljan. Problem smo riješili trećom tablicom, *Teme Isjecaka*.

Dakle, (sl.2., 4. i 5.), članak s inventarnom oznakom 2, *Daci sklapaju računala pa ih daruju invalidima*, može se svrstati pod dvije teme:

- (šifra teme 5) *Obrazovanje, sport i rekreacija*
 (šifra teme 6) *Obitelj i civilno društvo (informiranost, udruge, oftalmologija, kultura)*.

RELACIJSKE MOGUĆNOSTI. Baza podataka sadržava posebne tablice za pohranjivanje različitih vrsta podataka pa se mora omogućiti povezivanje zapisa iz jedne tablice sa zapisima iz drugih tablica, primjerice veza članaka i tema. Stoga je potrebno definirati *relacije* između tablica. Baza koja se koristi tehnikama povezivanja slogova u odvojenim tablicama zove se relacijska baza podataka. U suprotnome bismo imali jednu veliku

tablicu u kojoj bi se ponavljali svi podaci svaki put kad ih trebamo i bila bi dvodimenzionalna, samo reci i stupci, bez povezanih tablica. U tom slučaju ne bismo mogli na pravilan način povezati jedan članak s više tema.

Slika 1. prikazuje odnose između tablica u bazi podataka *Hemeroteke*. Obratimo pozornost na oznake relacija jedan-prema-više koje definiraju način povezivanja tablica.

Relacija jedan-prema-više pojam je koji označava vezu između dvije tablice u kojoj je vrijednost primarnog ključa svakog sloga u primarnoj tablici jednaka vrijednosti odgovarajućeg polja većeg broja slogova u povezanoj tablici.

Nakon što smo definirali koje podatke treba pohranjivati, koje su tablice potrebne i kakve su veze među njima, sljedeći je korak definiranje predloška za lakši unos (sl. 6.), određivanje koja su pretraživanja odnosno upiti potrebni (primjerice, članci izdani u određenoj publikaciji i naslovi članaka u kojima se spominju slijepe osobe), te izvješća (ispis inventarne knjige hemeroteke).

VIŠEKORISNIČKI RAD. U obzir je trebalo uzeti i mogućnost višekorisničkog rada i predvidjeti da više ljudi želi istodobno pristupiti podacima i hemerotečnoj inventarnoj knjizi. Dizajnirana baza podataka mora odgovoriti na zahtjeve istodobnih korisnika, a da se pri tome zadrže zadovoljavajuće performanse. Taj program za unos i pretraživanje omogućuje istodobni pristup svim djelatnicima ako smo u Muzeju umreženi, a punu učinkovitost ostvarit će kada bude dostupna na webu.

SIGURNOST. Upravo zato što je moguće pretraživanje "izvana", baza mora biti sigurna i zaštićena, jer često sadržava povjerljive informacije i zbog toga treba imati sustav sigurnosti i zaštite podataka. Pogodnost je to da je moguće definirati što pojedini korisnik može raditi s bazama podataka, je li mu omogućen samo unos ili može i brisati podatke, odnosno pregledavati ih. Primjerice, za podatke o zbirkama zaduženi su kustosi, a računovodstvo, administracija i tehničko osoblje nemaju puni pristup tim dijelovima. Prava pristupa određuju se na temelju identifikacije i lozinkom unesenom na početku rada s programom.

OGRANIČENJA RADI OSIGURANJA KVALITETE PODATAKA.

Kako bismo osigurali kvalitetu podataka tijekom dizajniranja baze, pozornost treba pridati i mogućnosti ograničenja pri unosu. Prije nego što podatak bude "prihvaćen" i zapisan u slogu, dobro je definirati *ograničenja* kojima se iskazuju *uvjeti* što ih trebaju zadovoljavati podaci za pojedina polja. Ta ograničenja ili uvjeti mogu biti jednostavni, primjerice da polje koje pohranjuje datum članka može prihvatiti samo valjani datum. Ili nešto kompliciranije, primjerice da osoba koja je odgovorna za unos sloga u inventarnu knjigu hemeroteke bude prije toga unesena u tablicu zaposlenika itd. Na taj se način osigurava da podaci

sl.5. Teme isjecaka

Sifra_inv_knjige_hemeroteke	Sifra_Teme
1	Obrazovanje, sport i rekreacija
2	Obrazovanje, sport i rekreacija
2	Obitelj i civilno društvo (informiranost, udruge, oftalmologija, kultura)
3	Obitelj i civilno društvo (informiranost, udruge, oftalmologija, kultura)
4	Obitelj i civilno društvo (informiranost, udruge, oftalmologija, kultura)
5	Obitelj i civilno društvo (informiranost, udruge, oftalmologija, kultura)

Inventarna knjiga hemeroteke

Inventarna oznaka: 2
 Stalni smještaj: Hemeroteka
 Kodna oznaka ustanove: 990.1.ZAG
 Šifra zaposlenog: 00001
 Autor: Cindrić M.
 Naslov članka: Đaci sklapaju računala pa ih daruju invalidima
 Naslov per pub: Jutarnji list
 ISSN: 1331-5692
 Izdavač: EPH d.o.o.
 Izdanje Br. str: 1679; 23
 Datum: 09.01.2003
 Napomena: Evid. Br. 752813
 Godište: 6
 Ilustracija:

Teme

- Obrazovanje, sport i rekreacija
- Obitelj i civilno društvo (informiranost, udruge, oftalmologija, kultura)

Record: 2 of 210

sl.6. Predložak za unos podataka u inventarnu knjigu hemeroteke

budu što točniji, te da se, što je više moguće, izbjegnju ljudske pogreške.

ZAKLJUČAK. Glede opremljenosti te postojeće i očekivane količine građe Tifološkog muzeja, "desktop" baza podataka MS Access prikladan je alat za upis podataka hemerotečnog fonda. Opisanim se programom na osobnim računalima može upravljati bazama podataka s nekoliko stotina tisuća zapisa, pruža dovoljnu razinu sigurnosti te omogućuje višekorisnički rad. Program daje odgovarajuće mogućnosti dizajniranja izvještaja, pa inventarna knjiga napravljena na taj način u cijelosti udovoljava člancima 27. i 28. Pravilnika kojima se definira izgled hemeroteke.

Na taj se način, uz relativno mala ulaganja može ostvariti vlastito rješenje, primjenjivo i u drugim muzejima, s mogućnošću povezivanja u veću bazu podataka te prikaza podataka na webu.

Primljeno. 17. rujna 2004.

NAPOMENA: Tekst je seminarski rad napisan za potrebe kolegija Teorija informacijskih znanosti dodiplomskog studija muzeologije na Odsjeku informacijskih znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

LITERATURA

1. Christopher Allen, *Oracle PL/SQL 101*, poglavlje Introduction to Databases, Oracle Press, Osborne/McGraw-Hill, 2001.
2. *Microsoft Access Help* - datoteka pomoći
3. *Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi*, NN 108/02, Zagreb

THE FORMATION OF AN INVENTORY BOOK OF THE COLLECTION OF NEWSPAPER CLIPPINGS (HEMEROTHEQUE) IN COMPUTERIZED FORM

In this text the author lays out the possible ways to create an inventory book of the Collection of Newspaper Clippings (hemerotheque) in computerized form on the example of the Tifological museum in Zagreb. According to the *Regulation on the content and form of keeping and maintaining museum documentation on museum holdings*, all museums in Croatia are obligated to adapt their method of keeping and maintaining documentation in the way proscribed by law. The content and form of managing such museum documentation is determined by Article 1, and the aim of managing the documentation is to provide accurate information on the museum holdings, its state, exhibitions other manifestations and activities of the museum, and on the history of the museum from a expert and scientific aspect through easy to examine and systematically processed funds. (Article 3.). To create an inventory book of the hemerotheque in computerized form actually meant to create a database that would contain information from the identified unit funds and which would contain the categories of information prescribed by the *Regulations*, and data related to the themes important to their museum. The author opted for the computerized database because after an overview of the literature and consultations she concluded that other forms of storing and managing data for such task were inapplicable. The database of the *Hemerotheque* was created in Microsoft's program Access, which is an integral part of the Microsoft Office Professional package. Some of the more important criteria have been complied with -this program enables database management with hundreds of thousands of entries on a PC, it provides a sufficient level of security and enables multiple-user work. Beside that, the program provides appropriate possibilities for report designing, so the inventory book is made in the way that it entirely fulfills the requirements. In this way, with a rather small investment they have realized their own solution, applicable to other museums, with the possibility of connecting in a larger database and the display of the data on the web.